

Universiteit Utrecht

Hulpwoordselectie door transitieve werkwoorden

Bachelorscriptie Taalwetenschap

Sien van Tol

5540690

Begeleider: prof. dr. M. Everaert

Tweede lezer: dr. J. Zwarts

Inhoud

Samenvatting.....	2
Introductie	2
Theoretisch kader.....	3
De Unaccusative Hypothesis	3
Transitieve/intransitieve werkwoorden.....	5
Het [IEPS] kenmerk.....	5
Semantische verklaring	7
Corpusonderzoek	8
Methode	8
Resultaten	9
Participantenonderzoek.....	14
Methode	14
Resultaten	15
Conclusie, discussie, vervolgonderzoek	16
Conclusie	16
Discussie	17
Vervolgonderzoek	19
Referenties	20
Bijlagen	21
Bijlage I - Voorbeelden uit het corpus.....	21
Bijlage II - Items participantenonderzoek	24

Samenvatting

In dit paper wordt ingegaan op een verschijnsel bij hulpwerkwoordselectie in het Nederlands. Intransitieve werkwoorden in het Nederlands kiezen ofwel een vorm van *hebben* ofwel een vorm van *zijn* als hulpwerkwoord in de voltooid tegenwoordige tijd of voltooid verleden tijd. Alle transitieve werkwoorden kiezen *hebben*. Toch zijn er enkele transitieve werkwoorden die naast *hebben* ook *zijn* lijken te kunnen kiezen. De hoofdvraag waar we in dit paper een antwoord op zullen proberen te vinden is: "in welke situaties wordt *hebben* en wanneer wordt *zijn* gebruikt als hulpwerkwoord bij de hoofdwerkwoorden *verliezen*, *vergeten*, *volgen* en *opvolgen*?" De subvragen hierbij zijn: wordt de keuze voor het hulpwerkwoord beïnvloed door (i) de semantiek van het hoofdwerkwoord (een werkwoord kan meerdere betekenissen hebben), (ii) de categorie van het lijdend voorwerp (DP/CP), of (iii) de semantiek van het lijdend voorwerp? Dit is onderzocht door middel van een corpusonderzoek en een participantenonderzoek. Uit de resultaten bleek dat enkel de semantiek van het werkwoord (grote) invloed heeft op de keuze tussen *hebben* en *zijn*, de kenmerken van het lijdend voorwerp hebben hier geen tot weinig invloed op.

Introductie

Intransitieve werkwoorden in het Nederlands kiezen ofwel *hebben* ofwel *zijn* als hulpwerkwoord in de voltooid tegenwoordige tijd of voltooid verleden tijd. In de literatuur wordt uitgebreid besproken onder welke condities *hebben/zijn* wordt gekozen bij intransitieve werkwoorden (Ackema & Sorace, 2017). Alle transitieve werkwoorden kiezen *hebben*. Toch zijn er enkele transitieve werkwoorden die zowel *hebben* als *zijn* lijken te kunnen kiezen. Een voorbeeld hiervan is het werkwoord *verliezen*:

- (1) Ik heb/ben het boek verloren.
- (2) Zij heeft/is haar opa verloren.

De hoofdvraag waar we in dit paper een antwoord op zullen proberen te vinden is: "in welke situaties wordt *hebben* en wanneer wordt *zijn* gebruikt als hulpwerkwoord bij de hoofdwerkwoorden *verliezen*, *vergeten*, *volgen* en *opvolgen*?" We hebben ons beperkt tot vier redelijk frequente werkwoorden, om het datagerichte werk niet te omvangrijk te maken. Ook zijn er naar ons weten geen andere (frequente) werkwoorden die hetzelfde gedrag in hulpwerkwoordselectie tonen. De subvragen binnen de hoofdvraag zijn: wordt de keuze voor het hulpwerkwoord beïnvloed door (i) de semantiek van het hoofdwerkwoord (een werkwoord kan meerdere betekenissen hebben), (ii) de categorie van het lijdend voorwerp (DP/CP), of (iii) de semantiek van het lijdend voorwerp? De onderzoeksvragen worden in het theoretisch kader verder toegelicht.

Theoretisch kader

In dit paper wordt gekeken naar een aantal hoofdwkwoorden dat onverwacht gedrag vertoont in de keuze voor het hulpwerkwoord van tijd. De voltooide tijd bestaat in Germaanse talen uit een hulpwerkwoord en het hoofdwkwoord in de vorm van voltooid deelwoord. In het grootste deel van deze talen, waaronder het Engels, is het hulpwerkwoord altijd een vorm van *hebben*. In het Nederlands wordt zowel *hebben* als *zijn* gebruikt. De regels voor het Nederlands op gebied van hulpwerkwoordselectie zijn als volgt. Transitieve werkwoorden nemen altijd een vorm van *hebben*:

- (3) Ik heb/*ben het boek gelezen.
- (4) Hij heeft/*is de muur geverfd.

Sommige intransitieve werkwoorden nemen *hebben* en andere *zijn*:

- (5) Ik heb/*ben gewandeld.
- (6) Zij *heeft/is gestorven.

Er is hierin geen keuze, slechts één van de hulpwerkwoorden is grammaticaal. Wel kan het aan de context liggen welk hulpwerkwoord wordt gekozen: vergelijk *ik heb gefietst* met *ik ben ernaartoe gefietst*. Dit laat zien dat het toevoegen van een bijwoordelijke bepaling van richting ervoor zorgt dat de keuze voor het hulpwerkwoord kan veranderen. Daarnaast lijkt er een groep transitieve werkwoorden te zijn die zowel *hebben* als *zijn* kan nemen, (op het eerste gezicht) in dezelfde context. Hieronder volgt een aantal voorbeelden van deze groep werkwoorden. Dit zijn ook de werkwoorden die in dit paper onderzocht zijn.

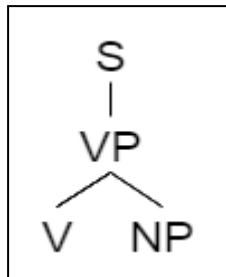
- (7) Roos heeft/is het boek verloren.
- (8) Ik heb/ben de vergadering vergeten.
- (9) Andreas heeft/is de burgemeester opgevolgd.
- (10) De politie heeft/is de dief gevolgd.

Deze observatie, dat deze transitieve werkwoorden *zijn* kunnen nemen, gaat tegen onze verwachtingen in omdat de regel voor transitieve werkwoorden is dat ze *hebben* als hulpwerkwoord nemen. Er zijn verschillende manieren om dit voorkomen te onderbouwen. Dit kan op grond van semantiek of syntaxis. Allereerst kijken we naar syntaxis.

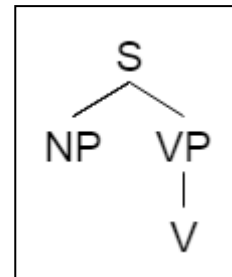
De Unaccusative Hypothesis

De 'Unaccusative Hypothesis', ontwikkeld door Perlmutter in 1978 en later verder ontwikkeld door Burzio (1981), stelt dat er twee soorten intransitieve werkwoorden zijn, 'unaccusatives' en 'unergatives' (Alexiadou, Anagnostopoulou & Everaert, 2004). Onaccusatieven hebben een 'afgeleid' subject. Dat wil zeggen dat het subject in 'direct object' positie gegenereerd wordt, en vervolgens verplaatst wordt naar de subjectpositie. Dit

maakt dat onaccusatieven op passieven lijken. Onergatieven daarentegen hebben een subject dat in de subjectpositie gegenereerd is. Dit maakt dat de syntactische structuur van de twee groepen werkwoorden verschilt van elkaar. Bij onergatieven staat in de basisstructuur de NP buiten de VP, bij onaccusatieven bevindt de NP zich in de VP. Dit is in figuur 1 en 2 geïllustreerd.

Figuur 1. Syntactische boom onaccusatieven.

Figuur 2. Syntactische boom onergatieven.

Er is een aantal kenmerken waaraan de twee klassen van werkwoorden herkenbaar zijn. Onergatieven nemen *hebben* als hulpwerkwoord, onaccusatieven nemen *zijn*.

- (11) Vincent heeft/*is gewandeld. (Onergatief)
- (12) Jan *heeft/is gestorven. (Onaccusatief)

Het kan per context verschillen of een werkwoord zich als een onergatief of een onaccusatief gedraagt. Zo is *wandelen* in het voorbeeld hierboven een onergatief, maar als het voorkomt in combinatie met een PP die een overgang aangeeft, neemt dit hoofdwerkwoord het hulpwerkwoord *zijn*:

- (13) Vincent *heeft/is naar zee gewandeld. (Onaccusatief)

Dit laat zien dat onergatieven een mogelijk niet-eindige handeling beschrijven, onaccusatieven kunnen dit niet. In voorbeeld (11) zou Vincent theoretisch gezien oneindig door kunnen blijven wandelen, het einde van de handeling wordt niet gespecificeerd. In zin (13) gebeurt dat wel. Ook zin (12) beschrijft een eindige actie, een verandering van een toestand (leven) naar een nieuwe toestand (dood). Door dit gegeven kunnen we testen of een bepaald werkwoord een onergatief of onaccusatief werkwoord is. Dit doen we door een zin te maken als *Vincent wandelde de hele dag*. De grammaticaliteit van deze zin geeft aan dat *wandelen* (in deze zin) een onergatief werkwoord is. *Jan stierf de hele dag* is geen juiste zin, dit geeft aan dat deze zin een onaccusatief werkwoord bevat. Zo kunnen we ook aan de semantiek zien bij welke groep een werkwoord hoort.

Bij een andere manier om te testen bij welke groep een werkwoord hoort, wordt gebruik gemaakt van het feit dat onergatieven onpersoonlijke passieven toelaten. Hierbij wordt het

werkwoord gecombineerd met *er wordt*. Dit maakt een passieve zin waarin geen grammaticaal onderwerp aan te wijzen is. Onaccusatieven laten dit niet toe.

- (14) Er wordt hier vaak gewandeld. (Onergatief)
- (15) *Er wordt hier vaak gestorven. (Onaccusatief)

Er zijn meerdere testen die gebaseerd zijn op kenmerken van onergatieven en onaccusatieven. Deze laten we in dit paper buiten beschouwing.

Transitieve/intransitieve werkwoorden

Het grote verschil tussen onergatieven en onaccusatieven, zoals eerder kort genoemd, is de onderliggende syntactische structuur en daardoor de plek waar thematische rollen worden uitgedeeld. Onaccusatieven hebben een subject dat ontstaan is in direct-object-positie, onergatieven hebben een subject dat ontstaan is in subject-positie. Bij onaccusatieven krijgt het uiteindelijke onderwerp zijn thematische rol in direct-object-positie, en verplaatst daarna naar subject-positie. We zullen bekijken of de door mij geselecteerde transitieve werkwoorden onaccusatieven zouden kunnen zijn, wat zou verklaren waarom ze *zijn* kunnen nemen.

De Unaccusative Hypothesis is opgesteld voor intransitieve werkwoorden. De werkwoorden die wij in dit paper bespreken zijn transitieve werkwoorden. Het probleem bij transitieve werkwoorden is dat de plek van direct object al gevuld is, namelijk door het lijdend voorwerp (Broekhuis, Corver, & Vos, 2015). Dit zullen we hieronder illustreren met passieven.

- (16) Marjan is het boek vergeten. (Actieve zin)
- (17) Het boek is vergeten (door Marjan). (Passieve zin)

Als een zin gepassiveerd wordt, verandert het originele direct object (lijdend voorwerp) in het subject. Dit kan gedaan worden bij transitieve werkwoorden omdat deze altijd een direct object bevatten. Dit betekent dat de direct-object-positie altijd gevuld is door het uiteindelijke lijdend voorwerp. Dit is een probleem voor de Unaccusative Theory: omdat het uiteindelijke onderwerp niet kan beginnen in de direct-object-positie, moet het ontstaan zijn in subject-positie. Dit komt overeen met de structuur van onergatieven, en zo kunnen we stellen dat transitieve werkwoorden geen onaccusatieven kunnen zijn. We moeten ons antwoord dus op het gebied van de semantiek proberen te vinden.

Het [IEPS] kenmerk

Lieber en Baayen (1997) benaderen de keuze voor *hebben* of *zijn* vanuit de semantiek. Zij stellen voor dat in de lexicale semantiek, werkwoorden gespecificeerd worden door een feature, genaamd [IEPS] (Inferable Eventual Position or State). Als een werkwoord dit kenmerk bezit, houdt dit in dat het werkwoord aangeeft dat er twee tijdstippen zijn, en aangeeft in welke toestand of positie het onderwerp zich bevindt op het laatste tijdstip.

Volgens Lieber en Baayen neemt een werkwoord alleen *zijn* als het dit kenmerk heeft, dus [+IEPS] is. Voorbeelden van deze werkwoorden zijn *komen* (waarbij de positie dichterbij een doel komt) en *groeien* (waarbij de toestand op het tweede tijdstip groter is dan op het eerste tijdstip). Of een werkwoord dit kenmerk heeft, kan afhankelijk zijn van de zin waarin het werkwoord zich bevindt. Het werkwoord *lopen* in de zin *hij loopt* heeft dit kenmerk niet, omdat het geen uiteindelijke positie definieert; het is niet duidelijk waar naartoe gelopen wordt. Als we echter een richtings-PP in de zin zetten, zoals *hij loopt naar de tuin*, heeft het werkwoord wel het kenmerk [+IEPS]; er is een duidelijke positie op het tweede tijdstip (de tuin). Dit verklaart het verschil in hulpwerkwoordselectie tussen *hij heeft gelopen* en *hij is naar de tuin gelopen*.

Nu is de vraag of de werkwoorden behandeld in dit paper het kenmerk [+IEPS] hebben. Volgens Lieber en Baayen heeft *volgen* in de meeste gevallen het kenmerk [+IEPS]. Dit verklaart dat we zinnen kunnen maken als *de politie is de dief gevolgd*. Deze zin maakt namelijk duidelijk dat de politie dichterbij de dief is gekomen, en dit geeft een verandering van positie aan. In één betekenis van het werkwoord, zoals in de zin *Evert heeft de ontwikkelingen op de voet gevolgd*, kan alleen *hebben* gebruikt worden. Deze betekenis heeft [-IEPS] als kenmerk, omdat het niet duidelijk is of Evert van toestand of positie veranderd is. De zin geeft wel aan dat Evert eerst geen kennis had van de ontwikkelingen en op het eindtijdstip wel, maar het is niet duidelijk of hij hierdoor van toestand is veranderd. Ook voor de werkwoorden *verliezen* en *vergeten* hebben Lieber en Baayen een verklaring. Volgens hen wordt *hebben* gebruikt als de nadruk op de specifieke gebeurtenis ligt, bijvoorbeeld de gebeurtenis verliezen van sleutels. Als de nadruk ligt op de eindtoestand, bijvoorbeeld het kwijt zijn van sleutels, wordt *zijn* gebruikt. Omdat het in het tweede geval duidelijker is wat de eindtoestand is, en daar de nadruk op ligt, is het duidelijk dat deze betekenis [+IEPS] heeft, en daardoor wordt *zijn* gebruikt. Voor het werkwoord *opvolgen* kunnen we een soortgelijke redenering bedenken. Dit werkwoord geeft een duidelijke eindtoestand aan: het onderwerp verandert van toestand, bijvoorbeeld van beroep. Het zou bij dit werkwoord ook het geval kunnen zijn dat *zijn* vaker voorkomt in contexten waarbij de nadruk ligt op de eindtoestand en *hebben* voorkomt wanneer de nadruk ligt op de gebeurtenis. Toch zijn er redenen om kritisch te blijven op deze theorie. We zouden bijvoorbeeld verwachten dat het werkwoord *duwen* in de zin *hij heeft de kar naar huis geduwd* het [IEPS] kenmerk bezit, omdat er een duidelijke eindpositie wordt beschreven. Toch kan dit werkwoord alleen voorkomen met het hulpwerkwoord *hebben*. De [IEPS] theorie blijft een speculatie omdat er geen eindige verzameling van mogelijke werkwoordskenmerken is, en het [IEPS] kenmerk daardoor mogelijk niet het (enige) kenmerk is dat invloed heeft op de hulpwerkwoordselectie.

De mogelijkheid dat de vier hoofdwerkwoorden in dit paper [+IEPS] als kenmerk hebben, zou een verklaring kunnen zijn voor het voorkomen van *zijn* bij deze werkwoorden. Het feit dat de werkwoorden transitief zijn, zou leiden tot het gebruik van *hebben*, het [+IEPS] kenmerk

zou *zijn* ook toelaten. Deze theorie zou van toepassing kunnen zijn op de besproken werkwoorden, en is daardoor een betere theorie dan de Unaccusative Hypothesis, omdat deze alleen voor intransitieve werkwoorden geldt. In dit onderzoek wordt er niet gekeken naar de semantische context, zoals of de nadruk ligt op de gebeurtenis of op het eindresultaat. Daarom zullen we deze theorie niet met zekerheid kunnen aannemen of verwerpen. Wel zullen we in de discussie onze resultaten terugkoppelen naar deze theorie.

Semantische verklaring

Aangezien we een syntactische verklaring hebben verworpen, zullen we op zoek gaan naar de specifieke semantische kenmerken die leiden tot de keuze voor *hebben* of *zijn* als hulpwerkwoord. Allereerst zullen we bekijken of er verschillen zijn in gebruik van *hebben/zijn* tussen verschillende betekenissen van een werkwoord. Sommige werkwoorden hebben verschillende betekenissen, waarbij de verschillen onderling van groot tot klein variëren. De werkwoorden *verliezen*, *vergeten*, *volgen* en *opvolgen* hebben alle vier twee of meer betekenissen. We zullen bekijken of er verschil is in hulpwerkwoordselectie tussen de betekenissen van één werkwoord. Het werkwoord *volgen* heeft zes betekenissen volgens Van Dale Online (<http://www.vandale.nl/>):

vol·gen (*volgde, heeft, is gevolgd*)

1 achternagaan

2 (*van een weg, rivier, lijn*) erlangs gaan

3 de voortgang, de ontwikkeling bijhouden van: *ik kon die redenering niet volgen* begreep het niet

4 komen na: *wie volgt?* wie is aan de beurt?

5 voortvloeien uit: *hieruit volgt ...*

6 gehoor geven aan: *iemands raad volgen*

De mogelijkheid bestaat dat bepaalde betekenissen uitsluitend met één hulpwerkwoord kunnen voorkomen, of dat ze een voorkeur hebben voor één van de twee hulpwerkwoorden. We zien een sterk verschil in gebruik tussen de twee betekenissen van *opvolgen*.

op·vol·gen (*volgde op, heeft, is opgevolgd*)

1 voldoen aan; = nakomen: *bevelen opvolgen*

2 na iemands aftreden of vertrek in zijn plaats komen

(18) Nadine heeft/*is de bevelen opgevolgd.

(19) Evert heeft/is Jan als directeur opgevolgd.

De eerste betekenis kan alleen voorkomen met *hebben*. De tweede betekenis kan gecombineerd worden met beide hulpwerkwoorden (Taaladvies).

Bij dit werkwoord is er een erg duidelijk verschil tussen de betekenissen in de mogelijkheid om *hebben* of *zijn* te gebruiken. Maar ook als beide hulpwerkwoorden mogelijk zijn bij meerdere betekenissen kan er verschil in gebruik zijn. Dit zal in het corpusonderzoek bekeken worden.

Een andere mogelijke verklaring voor de keuze voor het hulpwerkwoord, zou de semantiek van het lijdend voorwerp dat het werkwoord neemt, kunnen zijn. Het kan bijvoorbeeld het geval zijn dat *zijn* vaker voorkomt met *opvolgen* (in iemands plaats komen) als het lijdend voorwerp een persoon is, zoals in zin (19). Als het werkwoord dezelfde betekenis heeft maar het lijdend voorwerp geen persoon is, zoals in *de crisis heeft/is de oorlog opgevolgd*, zou het voorkomen van *hebben/zijn* anders kunnen zijn. Ook deze mogelijkheid wordt bekeken in dit onderzoek.

Corpusonderzoek

Methode

Om te bekijken hoe vaak *hebben* en *zijn* met een bepaald werkwoord voorkomen is een corpusonderzoek uitgevoerd. Er is gebruik gemaakt van het Corpus Hedendaags Nederlands. Er is besloten om alleen tijdschriften, kranten en boeken uit Nederland te doorzoeken, omdat deze over het algemeen op een formele manier geschreven zijn. Ook is er alleen gezocht in bronnen uit 1990 en later, omdat de Nederlandse taal voor die tijd wellicht teveel afwijkt van het huidige Nederlands. Een voorbeeld van een gebruikte zoekterm is `[lemma="hebben"] [0,3] "verloren"`. Dit houdt in dat een vorm van *hebben* (bijvoorbeeld *heeft*, *heb*, *hebben*) gevolgd moet worden op *verloren*, met maximaal drie willekeurige woorden ertussenin. Hierbij is gecontroleerd of beide werkwoorden in hetzelfde zinsdeel voorkomen. Zinnen zoals *De verdachte die was gevonden, werd gevolgd door de politie* werden wel door de zoekterm gevonden in het corpus, maar niet in de resultaten meegenomen. Elk werkwoord is zo met de lemma's *hebben* en *zijn* gecombineerd. Hierbij is geteld hoe vaak dit voorkwam en met welk lijdend voorwerp dit gecombineerd was. Daarbij werd er onderscheid gemaakt tussen verschillende categorieën, zie tabel 1. Meer voorbeelden uit het corpus zijn te vinden in bijlage I.

Tabel 1

Categorieën van lijdend voorwerpen

Semantiek	Categorie	Voorbeeld
Object	DP	<i>het boek, de weg</i>
Handeling	CP	<i>de was op te hangen</i>
Abstract	CP	<i>dat het buiten mooi weer is</i>
Abstract	DP	<i>de oorlog, de gedachte, het licht</i>
Levend	DP	<i>zijn moeder, Peter, de burgemeester</i>
Idioom	DP	<i>zijn tong (verloren), uit het oog (verloren)</i>

Allereerst werden twee verschillende categorieën van het lijdend voorwerp onderscheiden: CPs (Complementizer Phrase) en DPs (Determiner Phrase) (Hayes et al., 2000). Ook werd er gekeken naar de semantiek van het lijdend voorwerp. De groep *object* bestaat uit tastbare dingen, vaak voorwerpen. De groep *handeling* beschrijft een actie, zoals een wandeling maken of het vuilnis buiten zetten. Een lijdend voorwerp wordt in de categorie *abstract DP* ingedeeld als het een ontastbaar object is, en in *abstract CP* als het een feit is. Levende wezens, zoals een kat of een mens, horen thuis in de groep *levend*. Tot slot is er een aparte categorie genaamd *idioom*. Idiomen zijn niet in andere groepen ingedeeld omdat het lijdend voorwerp hierbij vaak een andere betekenis heeft. Zo verwijst *zijn tong* in *hij heeft zijn tong verloren* niet letterlijk naar een tong, maar wordt het metaforisch gebruikt voor spraak. Omdat de afwijkende betekenis van deze lijdend voorwerpen voor afwijkende resultaten in het gebruik van *hebben/zijn* zou kunnen leiden (Everaert, 1996), zijn ze in dit onderzoek in een aparte categorie ingedeeld.

Resultaten

In tabel 2 is te zien hoe vaak *hebben* en *zijn* per betekenis van een werkwoord voorkomen. *Volgen* in de betekenis van *erlangs gaan* werd in totaal maar twee keer gevonden in het corpus, dit werkwoord is daardoor te onbetrouwbaar om mee te nemen in de resultaten en is daarom weggelaten.

Tabel 2

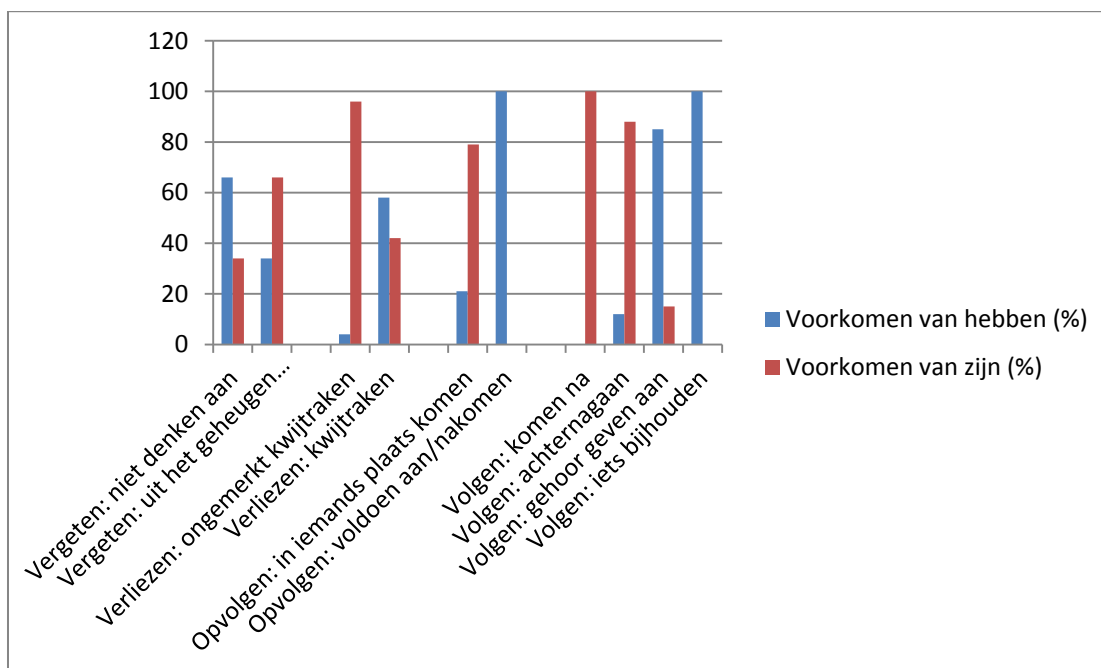
Voorkomen van hebben/zijn per betekenis

Werkwoord: betekenis	Voorkomen van <i>hebben</i> (%)	Voorkomen van <i>zijn</i> (%)
<i>Vergeten: niet denken aan</i> (bijv. <i>ze heeft haar boek vergeten</i>)	66	34
<i>Vergeten: uit het geheugen verliezen</i> (bijv. <i>ze is de details vergeten</i>)	34	66
<i>Verliezen: ongemerkt kwijtraken</i> (bijv. <i>ze is haar paraplu verloren</i>)	4	96
<i>Verliezen: kwijtraken</i> (bijv. <i>ze heeft haar vinger verloren</i>)	58	42

<i>Opvolgen: in iemands plaats komen</i> (bijv. ze is de directeur opgevolgd)	21	79
<i>Opvolgen: voldoen aan/nakomen</i> (bijv. ze heeft het advies opgevolgd)	100	0
<i>Volgen: komen na</i> (bijv. hij begon het spel, zij is hem gevolgd)	0	100
<i>Volgen: achternagaan</i> (bijv. ze was de verdachte gevolgd)	12	88
<i>Volgen: gehoor geven aan</i> (bijv. ze heeft de adviezen gevolgd)	85	15
<i>Volgen: iets bijhouden</i> (bijv. ze heeft de ontwikkelingen gevolgd)	100	0

We zien dat er bij alle onderzochte werkwoorden een groot verschil is tussen de verschillende betekenissen in gebruik van *hebben/zijn*. Bij het werkwoord *vergeten: niet denken aan* wordt *hebben* in 66% van de gevallen gebruikt. Deze betekenis wordt gebruikt als het onderwerp een object vergeten is of een handeling is vergeten uit te voeren. Bij *vergeten: uit het geheugen verliezen* zijn de percentages precies omgekeerd: in 66% van de gevallen wordt *zijn* gebruikt. Dit verschil zien we nog sterker bij *opvolgen*. In de betekenis van *in iemands plaats komen* komt *zijn* in 79% van de gevallen voor, wat nooit voorkomt bij *opvolgen: voldoen aan/nakomen*. Ook bij het werkwoord *verliezen* zien we het tegenovergestelde effect tussen de twee betekenissen. We zien *volgen: komen na* alleen in combinatie met *zijn*, terwijl *volgen: iets bijhouden* juist alleen voorkomt met *hebben*. De andere twee betekenissen van *volgen* laten ook omgekeerde percentages zien. We kunnen hieruit twee conclusies trekken. Ten eerste zijn er van de besproken werkwoorden drie betekenissen die maar met één hulpwerkwoord voor kunnen komen; er is in de hulpwerkwoordselectie geen keuze. De tweede conclusie is dat er veel verschil is in hulpwerkwoordselectie tussen verschillende betekenissen van één werkwoord.

In figuur 3 wordt de bijhorende grafiek weergegeven om duidelijk te laten zien dat er vaak grote verschillen zijn in hulpwerkwoordselectie tussen verschillende betekenissen van hetzelfde werkwoord.

Figuur 3. Voorkomen van *hebben/zijn* per betekenis.

Aan de hand van deze resultaten kan geconcludeerd worden dat de lexicale betekenis van het werkwoord van grote invloed is op de hulpwerkwoordselectie bij deze werkwoorden.

Zoals eerder beschreven, is er in dit onderzoek ook gekeken of de eigenschappen van het lijdend voorwerp invloed op hebben op hulpwerkwoordselectie. We hebben gekeken naar de categorische kenmerken (CP of DP) en de semantiek (object, handeling, etc.). Eerst zullen we de categorische kenmerken bekijken. De gevonden resultaten staan in tabel 3 en 4.

Tabel 3

Verdeling DP/CP van *hebben/zijn*

	Voorkomen van DP (%)	Voorkomen van CP (%)
<i>Hebben</i>	84	16
<i>Zijn</i>	83	17

Tabel 4

Verdeling *hebben/zijn* van DP/CP

	Voorkomen van <i>hebben</i> (%)	Voorkomen van <i>zijn</i> (%)
DP	60	40
CP	59	41

Allereerst hebben we gevonden dat in 84% van alle gevallen waarin *hebben* werd gebruikt, een DP als lijdend voorwerp werd gebruikt; een CP kwam in 16% van de gevallen voor. Als we het voorkomen van DP en CP bekijken bij alle gevallen waarin *zijn* werd gebruikt, was

ongeveer dezelfde verdeling te zien (met een verschil van slechts 1%). Ook zien we geen verschil als we dit bekijken vanuit het lijdend voorwerp: als het lijdend voorwerp een CP is, is er 59% kans dat *hebben* gebruikt is. Als het een DP is, is er 60% kans dat *hebben* wordt gekozen. Uit deze resultaten lijken we dus te kunnen concluderen dat *hebben* vaker gebruikt wordt dan *zijn*, en dat een DP vaker voorkomt dan een CP. Het lijkt niet het geval te zijn dat de categorie van het lijdend voorwerp van invloed is op de keuze voor *hebben/zijn*.

We kijken nu naar de semantiek van het lijdend voorwerp. In tabel 5 zien we per semantische categorie van het lijdend voorwerp de percentages van *hebben* en *zijn*.

Tabel 5

Percentages hebben/zijn per semantische categorie

Semantische categorie	Van totaal (%)	Voorkomen van <i>hebben</i> (%)	Voorkomen van <i>zijn</i> (%)
Object	8	56	44
Handeling	9	75	25
Abstract	52	67	33
Levend	30	30	70
Idioom	2	73	27

Uit het tabel kunnen we allereerst vaststellen dat lijdend voorwerpen in de categorieën *abstract* en *levend* het meest voorkwamen. Daarnaast zien we dat bij elke categorie *hebben* het meest gekozen werd, behalve bij de categorie *levend*. Hier werd *zijn* in 70% van de gevallen gekozen. Dit laat zien dat de semantiek van het lijdend voorwerp in de meeste gevallen geen tot weinig invloed heeft op de keuze voor *hebben* of *zijn*. *Hebben* komt het meest voor bij de werkwoorden, en dit zien we terug bij veel categorieën van lijdend voorwerpen. Alleen als het een levend lijdend voorwerp heeft, zijn de percentages omgedraaid. Deze categorie lijkt dus een sterke voorkeur te hebben voor *zijn*.

Omdat idiomen een afwijkende betekenis hebben, zowel van niet-idiomatische betekenissen als onderling, zijn de gevonden idiomen hieronder in een tabel gezet.

Tabel 6

Aantallen en percentages hebben/zijn per idioom

	Voorkomen van <i>hebben</i> (aantal)	Voorkomen van <i>zijn</i> (aantal)	Voorkomen van <i>hebben</i> (%)	Voorkomen van <i>zijn</i> (%)
<i>Uit het oog verloren</i>	3	2	60	40
<i>Zijn hart verloren</i>	1	0	100	0
<i>Zichzelf verloren</i>	2	0	100	0
<i>Zijn verstand verloren</i>	1	0	100	0
<i>Het bewustzijn verloren</i>	0	1	0	100
Totaal	7	3	70	30

Omdat er in totaal maar tien idiomen zijn gevonden, kunnen we geen harde conclusies uit deze data trekken. Toch lijkt het erop dat de meeste idiomen een voorkeur hebben voor het hulpwerkwoord *hebben*. Dit lijkt niet afwijkend te zijn van de andere categorieën lijdend voorwerpen. Het enige idioom dat een voorkeur had voor *zijn*, was *het bewustzijn verliezen*. Dit idioom werd echter maar één keer gevonden en dit is niet genoeg data om iets te kunnen zeggen over dit idioom.

Om dieper op deze analyse in te kunnen gaan, bekijken we de percentages per betekenis van een werkwoord. We hebben ervoor gekozen om de twee betekenissen van het werkwoord *vergeten* met elkaar te vergelijken. We kijken eerst naar de categorie van het lijdend voorwerp.

Tabel 7

Voorkomen hebben/zijn per DP/CP per betekenis

<i>Vergeten: niet denken aan</i>			
	Totaal (aantal)	Voorkomen <i>hebben</i> (%)	Voorkomen <i>zijn</i> (%)
DP	52	56	44
CP	76	72	28
<i>Vergeten: uit het geheugen verliezen</i>			
	Totaal (aantal)	Voorkomen <i>hebben</i> (%)	Voorkomen <i>zijn</i> (%)
DP	81	35	65
CP	46	33	67

We zien bij de betekenis *niet denken aan* een voorkeur voor een CP, bij *vergeten: uit het geheugen verliezen* zien we het tegenovergestelde effect. Dit geeft aan dat voorkeur voor CP of DP tussen verschillende betekenissen van een werkwoord kan verschillen. Verder kunnen we concluderen dat de betekenis *niet denken aan* een voorkeur heeft voor *hebben*, terwijl *uit het geheugen verliezen* vaker voorkomt met *zijn*. Ook zien we dat er binnen een betekenis weinig tot geen verschil is in *hebben/zijn* selectie tussen DPs en CPs. Dit versterkt onze eerdere vinding: de categorie van het lijdend voorwerp (DP/CP) heeft geen invloed op de keuze tussen *hebben* en *zijn*.

Nu zullen we kijken naar de semantiek van het lijdend voorwerp per betekenis van het werkwoord.

Tabel 8

Voorkomen hebben/zijn per semantische categorie per betekenis

Vergeeten: niet denken aan			
	Totaal (aantal)	Voorkomen <i>hebben</i> (%)	Voorkomen <i>zijn</i> (%)
Levend	1	100	0
Object	34	59	41
Abstract	30	53	47
Handeling	63	75	25
Vergeeten: uit het geheugen verliezen			
	Totaal (aantal)	Voorkomen <i>hebben</i> (%)	Voorkomen <i>zijn</i> (%)
Levend	17	24	76
Object	6	33	67
Abstract	104	36	64
Handeling	0	0	0

We zijn geïnteresseerd in de vraag of de semantiek van de lijdend voorwerpen invloed heeft op hulpwerkwoordselectie. Bij de betekenis *uit het geheugen verliezen* lijkt *zijn* in alle semantische categorieën de voorkeur te krijgen. Bij de betekenis *niet denken aan* is er iets meer variatie, maar alle categorieën hebben in meer of mindere mate voorkeur voor *hebben*. Dit versterkt onze eerdere vinding dat de semantiek van het lijdend voorwerp weinig invloed heeft op hulpwerkwoordselectie.

Participantenonderzoek

Methode

Er is een participantenonderzoek uitgevoerd om te bekijken of de resultaten van het corpusonderzoek overeenkomen met de meningen van proefpersonen. Dit is een manier om te kijken of het taalgebruik in kranten, tijdschriften en boeken overeenkomt met informeel taalgebruik dat dicht bij gesproken taal ligt. Er is een online onderzoek afgenomen bij 76 proefpersonen, waarbij de resultaten van 5 personen niet mee zijn genomen door afwijkende antwoorden. Dit waren verkeerde antwoorden op de filler items, of het invullen van een hoofdwerkwoord in plaats van een hulpwerkwoord. De participanten waren tussen 17 en 62 jaar oud, met een gemiddelde leeftijd van 23. Er werd gevraagd het juiste hulpwerkwoord in te vullen. Er werden een aantal zinnen als filler items gebruikt om ervoor te zorgen dat de proefpersonen niet alleen werkwoorden kregen waarbij een keuze tussen *hebben* en *zijn* mogelijk was. De zinnen die gebruikt zijn in het onderzoek zijn te vinden in bijlage II.

Resultaten

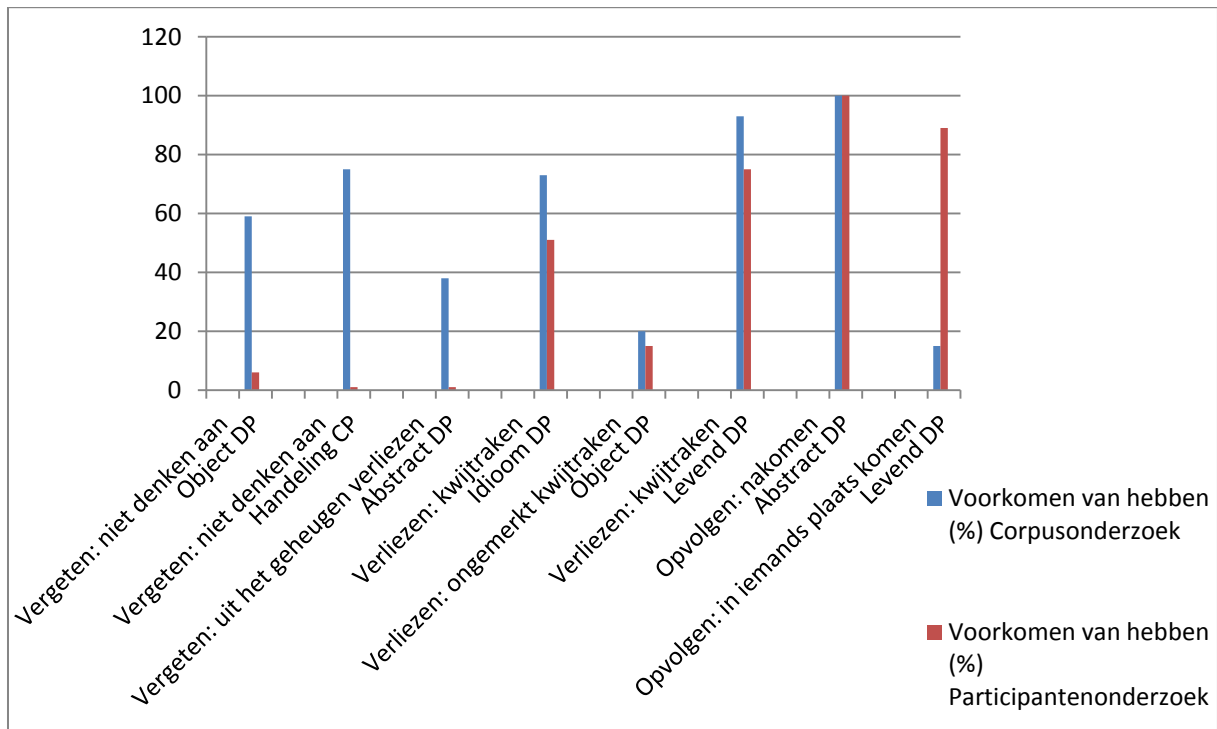
In tabel 9 zijn de resultaten van dit onderzoek vergeleken met de resultaten van het corpusonderzoek.

Tabel 9

Voorkomen van hebben/zijn per betekenis en semantische categorie, vergelijking corpus- en participantenonderzoek

	Voorkomen van hebben (%)		Voorkomen van zijn (%)	
	Corpusonderzoek	Participantenonderzoek	Corpusonderzoek	Participantenonderzoek
Vergeten: niet denken aan				
Object DP	59	6	41	94
Vergeten: niet denken aan				
Handeling CP	75	1	25	99
Vergeten: uit het geheugen verliezen				
Abstract DP	38	1	62	99
Verliezen: kwijtraken				
Idioom DP	73	51	27	49
Verliezen: ongemerkt kwijtraken				
Object DP	20	15	80	85
Verliezen: kwijtraken				
Levend DP	93	75	7	25
Opvolgen: nakomen				
Abstract DP	100	100	0	0
Opvolgen: in iemands plaats komen				
Levend DP	15	89	85	11

We zien dat er bij de meeste werkwoorden een groot verschil is tussen de resultaten van beide onderzoeken. Het grootste verschil zien we bij het werkwoord *vergeten: niet denken aan (handeling CP)*. In het Corpus Hedendaags Nederlands werd *hebben* hierbij veruit het meest gebruikt (75%), maar de proefpersonen kozen in 99% van de gevallen voor *zijn*. Het enige werkwoord waarbij de resultaten gelijk zijn tussen de twee onderzoeken is *opvolgen: nakomen (abstract DP)*, hierbij komt *hebben* in beide onderzoeken 100% van de keren voor. We kunnen hierdoor met nog meer zekerheid stellen dat deze betekenis van het werkwoord alleen met *hebben* kan voorkomen.

Figuur 4. Voorkomen van *hebben/zijn* per betekenis en semantische categorie, vergelijking corpus- en participantenonderzoek.

In bovenstaande grafiek zien we duidelijk dat er in enkele contexten een groot verschil is tussen de resultaten van het corpusonderzoek en het participantenonderzoek. Afgezien van één context ligt het percentage van het gebruik van *zijn* hoger bij het participantenonderzoek dan bij het corpusonderzoek. Dit zou erop kunnen duiden dat er in kranten en boeken regels voor hulpwerkwoordselectie worden gebruikt die in het dagelijkse taalgebruik niet worden opgevolgd. Omdat de regel voor transitieve werkwoorden is dat ze alleen voor kunnen komen met *hebben*, is het niet verrassend dat we dit zien in de formele bronnen. Wellicht is het zo dat de schrijvers van deze bronnen zich bewust zijn van deze regels en de gemiddelde Nederlander niet. Ook zou de reden kunnen zijn dat de gemiddelde leeftijd bij het participantenonderzoek zeer waarschijnlijk een stuk lager ligt dan bij het corpusonderzoek. Een andere mogelijke verklaring is dat in het corpusonderzoek bronnen vanaf 1990 onderzocht werden, in het participantenonderzoek alleen taalgebruik in 2017. De mogelijkheid bestaat dat het gebruik van *hebben* en *zijn* veranderd is in deze tijdsperiode.

Conclusie, discussie, vervolgonderzoek

Conclusie

De hoofdvraag waar we in dit paper een antwoord op hebben gezocht is: "in welke situaties wordt *hebben* en wanneer wordt *zijn* gebruikt als hulpwerkwoord bij de hoofdwerkwoorden verliezen, vergeten, volgen en opvolgen?" We zullen deze vraag beantwoorden aan de hand van de subvragen. De eerste subvraag was: ligt dit aan (i) de semantiek van het werkwoord

(een werkwoord kan meerdere betekenissen hebben)? We hebben gevonden dat er veel verschil is in hulpwerkwoordselectie tussen verschillende betekenissen van een werkwoord. We kunnen dus stellen dat de semantiek van het werkwoord invloed heeft op hulpwerkwoordselectie. Ten tweede hebben we gekeken of de categorie van het lijdend voorwerp (DP/CP) invloed heeft op het gebruik van *hebben/zijn*. Dit bleek niet het geval. Beide categorieën gedroegen zich hetzelfde in hulpwerkwoordselectie. Ten slotte was er de vraag of de semantiek van het lijdend voorwerp hier invloed op heeft. Uit de resultaten bleek dat dit niet tot weinig het geval is. Slechts een enkele semantische categorie had een andere preferentie dan de andere categorieën.

Discussie

We zullen onze vindingen nu terugkoppelen naar de theorie van Lieber en Baayen (1997). Volgens hen kiest een werkwoord met keuze tussen *hebben* en *zijn* voor *zijn* als de nadruk ligt op de eindstaat en voor *hebben* als het gaat om de gebeurtenis zelf. In dit onderzoek is niet gekeken naar de semantische context van de zinnen en daarom kunnen we niet per zin bekijken of het gebruik van *hebben/zijn* overeenkomt met de [IEPS] theorie. Wel kunnen we, omdat we grote verschillen hebben gevonden tussen de verschillende betekenissen van hetzelfde werkwoord, per betekenis van een werkwoord bekijken of de theorie op dit niveau overeenkomt met onze resultaten. Uit ons onderzoek blijkt dat vaak één betekenis van een werkwoord een voorkeur heeft voor *hebben*, en de andere voor *zijn*. Volgens de theorie van Lieber en Baayen komt *zijn* als hulpwerkwoord voor als het werkwoord het [+IEPS] kenmerk bezit. Dit zou betekenen dat de betekenissen die in ons onderzoek *zijn* prefereren vaker het [+IEPS] kenmerk bevatten dan de betekenissen die met *hebben* voorkwamen. We zullen per werkwoord bekijken of dit een acceptabele gedachte is. In tabel 10 wordt van alle werkwoorden elke betekenis weergegeven met daarbij de gevonden preferentie voor het hulpwerkwoord. Dit leidt tot een voorspelling voor het al dan niet bezitten van het [+IEPS] kenmerk.

Tabel 10

Voorspelling [IEPS] kenmerk per betekenis

Werkwoord: betekenis	Preferentie hulpwerkwoord	Voorspelling [+/-IEPS]
Vergeten: niet denken aan (bijv. <i>ze heeft haar boek vergeten</i>)	<i>hebben</i>	[+/-IEPS]
Vergeten: uit het geheugen verliezen (bijv. <i>ze is de details vergeten</i>)	<i>zijn</i>	[+/-IEPS]
Verliezen: ongemerkt kwijtraken (bijv. <i>ze is haar paraplu verloren</i>)	<i>zijn</i>	[+/-IEPS]
Verliezen: kwijtraken (bijv. <i>ze heeft haar vinger verloren</i>)	<i>hebben</i>	[+/-IEPS]

Opvolgen: in iemands plaats komen (bijv. <i>ze is de directeur opgevolgd</i>)	<i>zijn</i>	[+/-IEPS]
Opvolgen: voldoen aan/nakomen (bijv. <i>ze heeft het advies opgevolgd</i>)	altijd <i>hebben</i>	[-IEPS]
Volgen: komen na (bijv. <i>hij was docent; zij is hem gevolgd</i>)	altijd <i>zijn</i>	[+IEPS]
Volgen: achternagaan (bijv. <i>ze was de verdachte gevolgd</i>)	<i>zijn</i>	[+/-IEPS]
Volgen: gehoor geven aan (bijv. <i>ze heeft de adviezen gevolgd</i>)	<i>hebben</i>	[+/-IEPS]
Volgen: iets bijhouden (bijv. <i>ze heeft de ontwikkelingen gevolgd</i>)	altijd <i>hebben</i>	[-IEPS]

Allereerst bekijken we het werkwoord *vergeten*. Hierbij zou de betekenis *uit het geheugen verliezen* vaker het [+IEPS] kenmerk bezitten dan de betekenis *niet denken aan*. Dit is niet heel duidelijk waar of niet waar, maar er valt wel iets voor te zeggen. We zouden kunnen beargumenteren dat de eindstaat bij de betekenis *uit het geheugen verliezen* duidelijker is dan bij de andere betekenis. Als iets uit het geheugen verloren is, is dit vaak definitief. Er is een gedachte of idee verloren gegaan. Bij *niet denken aan* is dit minder duidelijk. Iets is vergeten maar dit is op korte termijn. Voorbeeld: de zin *ik heb het vuilnis vergeten buiten te zetten* zegt niet duidelijk iets over een eindstaat. Bovendien lijkt het een acceptabele gedachte dat *uit het geheugen verliezen* vaker [+IEPS] is omdat hierbij de nadruk meer ligt op de eindstaat dan op de specifieke gebeurtenis. Vaak is niet duidelijk wanneer precies bepaalde informatie vergeten is, de zin geeft alleen aan dat bepaalde informatie niet meer bekend is bij de persoon. In de andere betekenis, *niet denken aan*, gaat het vaker om de gebeurtenis van het vergeten, zoals in de zin *gistermiddag had ik mijn boek vergeten*. We zouden dus kunnen stellen dat de resultaten uit dit onderzoek overeenkomen met de [IEPS] theorie.

Bij het werkwoord *verliezen* zou de betekenis *ongemerkt kwijtraken* vaker het [+IEPS] kenmerk bezitten dan de betekenis *kwijtraken*. Hier ben ik het persoonlijk niet mee eens. De betekenis *kwijtraken* geeft vaker een eindstaat aan, hierbij is het verlies definitief (*zij heeft een vinger verloren; ze is haar oma verloren*), in de betekenis *ongemerkt kwijtraken* zou het kwijtgeraakte object teruggevonden kunnen worden (*ze is haar paraplu verloren*). Bij dit werkwoord komen mijn resultaten dus niet overeen met de [IEPS] theorie. (Ik vind dat het verlies bij 'kwijtraken' wel definitief is. Als iemand zijn oma verliest in deze betekenis, betekent dat dat ze overleden is; dit lijkt me een definitieve toestand. In de betekenis 'ongemerkt kwijtraken', zoals een paraplu, kan het inderdaad wel teruggevonden worden.)

Volgens mijn vindingen zou *opvolgen: in iemands plaats komen* het kenmerk [+IEPS] vaker bezitten dan *opvolgen: voldoen aan/nakomen*. Deze laatste betekenis zou zelfs nooit kunnen voorkomen als [+IEPS]. Het lijkt inderdaad zo te zijn dat *voldoen aan/nakomen* geen

duidelijke toestand aangeeft. De eindstaat van *in iemands plaats komen* is duidelijker dan die van *voldoen aan/nakomen*. Bij de eerste betekenis is er een nieuwe functie die iemand krijgt. Bij het opvolgen van een advies is dit minder duidelijk. Toch zou ik niet willen stellen dat *voldoen aan/nakomen* in geen enkel geval [+IEPS] is, wat wel uit de resultaten blijkt. Het is daarom niet duidelijk of de vindingen overeenkomen met de theorie van Lieber en Baayen.

Tenslotte bekijken we het werkwoord *volgen*. Volgens de resultaten zou de betekenis *komen na* altijd het [+IEPS] kenmerk bezitten. Hier zou ik in mee kunnen gaan als het gaat over een functie, bijvoorbeeld *hij was docent; zij is hem gevolgd*. Als het gaat om de beurt krijgen, zoals in de zin *hij begon het spel; zij volgde*, is er geen duidelijke eindtoestand en zou het werkwoord niet [+IEPS] zijn. In de betekenis van *iets bijhouden* zou het werkwoord altijd [-IEPS] zijn, wat te verklaren is doordat de persoon die iets bijhoudt vaak niet van toestand of positie verandert. De andere twee betekenissen, *gehoor geven aan* en *achternagaan*, zitten ertussenin: deze twee betekenissen kunnen met zowel *hebben* als *zijn* voorkomen. Bij *achternagaan* vindt er een duidelijke verandering in positie plaats, dit zien we terug in het vaak voorkomen van *zijn*. De betekenis *gehoor geven aan* komt juist het meeste voor met *hebben*, hierbij heeft het dus vaak [-IEPS] als eigenschap. In deze betekenis zal het werkwoord inderdaad vaak geen eindstaat of eindpositie aangeven, de theorie komt hier dus overeen met de gevonden resultaten.

In het algemeen lijkt het erop dat de gevonden resultaten in dit onderzoek aansluiten bij de [IEPS] theorie. Toch zijn er een aantal vindingen die van de theorie afwijken. Er zal daarom vervolgonderzoek nodig zijn om de theorie te kunnen bevestigen of ontkennen.

Vervolgonderzoek

Er kunnen verschillende vervolgonderzoeken uitgevoerd worden naar aanleiding van dit onderzoek. Er kan gekeken worden naar eventuele regionale verschillen op dit gebied. De mogelijkheid bestaat dat in verschillende delen van het land het gebruik van *hebben* en *zijn* verschillend is. Ook kunnen bronnen uit Nederland (zoals in dit onderzoek) vergeleken worden met bronnen uit België om te zien of er verschillen zijn tussen het Nederlands en het Vlaams. Er zou ook gekeken kunnen worden naar bronnen uit verschillende tijdsperiodes. Wellicht is het gebruik van *hebben/zijn* veranderd door de tijd heen. Ook zou er meer onderzoek gedaan kunnen worden naar het [IEPS] kenmerk. In dit onderzoek is niet gekeken naar de specifieke context van de zin, bijvoorbeeld of de nadruk ligt op de gebeurtenis van het kwijtraken, of op de eindtoestand, het kwijt zijn van iets. Het zou interessant zijn om de hypothese van Lieber en Baayen te testen door te kijken of het voorkomen van *hebben/zijn* verschilt tussen deze twee contexten.

Referenties

Ackema, P., & Sorace, A. (2017). Auxiliary Selection. In M. Everaert, & H. van Riemsdijk (Red.), *The Wiley Blackwell Companion to Syntax* (2e ed., pp. 1-32). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc..

Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E. & Everaert, M.B.H. (2004). Introduction. In A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou & M.B.H. Everaert (Eds.), *The Unaccusativity Puzzle* (pp. 1-21) (21 p.). Oxford: Oxford University Press.

Broekhuis, H., Corver, N., & Vos R. (2015). *Syntax of Dutch: Verbs and Verb Phrases. Volume 1*. Amsterdam University Press.

[Corpus Hedendaags Nederlands]. (2013). Geraadpleegd van <https://portal.clarin.inl.nl/search/page/search>

Everaert, M. (1996). The encoding of the lexical semantic structure of verbs: The case of Auxiliary selection in Idioms. *Lexical structures and language use*, 27-37.

Hayes, B., Curtiss, S., Szabolcsi, A., Stowell, T., Stabler, E., Sportiche, D., Koopman, H., Keating, P., Munro, P., Hyams, N., & Steriade, D. (2000). *Linguistics: An introduction to linguistic theory*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc..

Lieber, R., & Baayen, H. (1997). A semantic principle of auxiliary selection in Dutch. *Natural Language & Linguistic Theory*, 15(4), 789-845.

Taalunie. (z.j.). Gevolgd (ik ben / heb hem -). Geraadpleegd van http://taaladvies.net/taal/advies/vraag/339/gevolgd_ik_ben_heb_hem/

Bijlagen

Bijlage I - Voorbeelden uit het corpus

Vergeeten: niet denken aan

Object DP

Van den Nieuwboer had tijdens de informele ontvangst nog een kleine verrassing voor haar Duitse collega in petto: **twee vaten met boter** die de oosterburen bij hun bezoek aan Brederwiede begin deze maand waren vergeten mee te nemen.

Dit omdat Nieuwleusen **zijn eigen tenue** had vergeten.

Finian: "Ik had laatst **mijn geschiedenisboek** vergeten."

Handeling CP

We hadden namelijk vergeten **om in de advertentie te zetten dat ze verkleed moesten komen**.

Dus hebt u vergeten **zich op te geven** maar u wilt wel meedoen, dan kunt u zich nu al weer opgeven voor de rit die in Maart 1996 wordt gehouden.

Ik had vergeten **de plek te markeren waar ik de flessen had begraven**, en toen viel er twee meter sneeuw.

De bemanningsleden hadden **een frietpan vergeten van het vuur te halen**, waarop deze in brand vloog.

Abstract CP

Daarbij heeft Sondheim één ding vergeten: **het hele verhaal van Sweeny Todd is flinterdun**.

Ik was vergeten **dat de deur nog openstond**.

Abstract DP

Op de vraag waarom hij zoveel overtredingen maakte antwoordde hij: "ik was **de regels** even vergeten."

Pieter kwam verdrietig thuis. "Ik moest op de geschiedenistoets alle grote gebeurtenissen noemen. Ik ben **de Koude Oorlog** vergeten."

Vergeeten: uit het geheugen verliezen

Abstract CP

Tekst daaronder: '**Zij stierven voor Frankrijk** maar Frankrijk **heeft** dat vergeten'.

De coach van het voetbal team had de namen van enkele spelers vergeten.

Abstract DP

Een van de redenen van De Haans mateloze populariteit bij de aanhang is het feit dat de coach, die door zijn succes bij Heerenveen inmiddels een bekende Nederlander is, **zijn eenvoudige afkomst** nooit heeft vergeten en 'gewoon' is blijven doen.

"Nederland mag **Srebrenica** hebben vergeten, anderen niet", zo schrijft Heldring.

Levend DP

Hendrik heeft geen contact meer met zijn moeder. Hij is **haar** zelfs bijna vergeten.

Het leek alsof Tanja **me** compleet vergeten was.

Verliezen: ongemerkt kwijtraken

Object DP

In zijn haast was hij **zijn paraplu** verloren en kwam daardoor doorweekt bij de vergadering aan.

Nadat ik **mijn horloge** had verloren moest ik helemaal naar de andere kant van de stad reizen om hem te laten repareren.

Verliezen: kwijtraken

Object DP

De 3-jarige Jeroen de Vries uit de buurtschap Baars bij Steenwijk heeft maandagmiddag **vier vingers** verloren toen hij met zijn handje in de ketting van een lopende band terecht kwam.

De soldaten die in de oorlog **een arm of been** zijn verloren, worden opgevangen in het ziekenhuis en daarna doorverwezen naar het revalidatiecentrum.

Abstract DP

Ik walg van de wanvertoning van een inteelt-college dat **elk zicht op de werkelijkheid** heeft verloren en zich heeft vervreemd van het kiezersvolk.

De naastgelegen ijsbaan heeft **zijn functie** verloren, de ijsvereniging heeft nu ook de pomp weggehaald.

Levend DP

"Het is nu al vier jaar geleden dat ik **mijn oma** verloor", vertelde hij op een serieuze toon.

Het langzame kwam in deze voorstelling vooral tot uiting in het extravagante verdriet van de (Italiaanse) dood, die **zijn moeder** had verloren.

Opvolgen: in iemands plaats komen

Abstract DP

Europese landen dragen ook geen militairen bij aan de VN-troepen die **de Europese vredesmacht** hebben opgevolgd.

Sinds die tijd is Turkije op een 'geforceerde mars' naar politieke en economische modernisering, aldus Mango, een avontuur waarin **hoge toppen en diepe dalen (crises, staatsgrepen)** elkaar in nekbrekend tempo hebben opgevolgd.

Levend DP

De nieuwe fractievoorzitter van de PvdA in de Drentse staten, mevrouw A. Edelenbosch, die **de tot gedeputeerde opgeklommen H. Weggemans** heeft opgevolgd, wilde nog geen reactie op de voorlopige herindelingschets geven.

Henrichs is opgevolgd door voormalig vedette Klaas Nuninga, en Co Adriaanse heeft **de onfortuinlijke Wouters** opgevolgd.

Opvolgen: voldoen aan/nakomen

Abstract DP

Dat advies heeft hij opgevolgd, want een week later las hij mij uit het Parool voor.

Je mag niet uit het oog verliezen dat andere landen die **waarschuwingen** hebben gehad, deze wél hebben opgevolgd – zoals Portugal en Ierland.

Volgen: komen na

Abstract DP

Deze kloof is de Koude Oorlog gevolgd.

Na deze gebeurtenis zijn **rellen en protestacties** elkaar in rap tempo gevolgd.

Volgen: achternagaan

Levend DP

Met zijn team - 'mensen die onopvallend aanwezig zijn' - heeft hij **de dader** gevolgd.

Toen ze **de verdachte** drie dagen lang waren gevolgd, kwamen ze eindelijk een aanwijzing tegen.

Volgen: gehoor geven aan

Abstract DP

De vergunning werd half december vorig jaar geschorst, omdat de rechter oordeelde dat de gemeente Staphorst en de provincie Overijssel niet **de juiste planologische procedure** hadden gevolgd.

Gemeente en provincie hebben **deze procedure** niet gevolgd, omdat zij meer spoed achter de zaak wilden zetten.

Volgen: iets bijhouden

Abstract DP

Ik denk dat de heer Van Tellingen **de gemeentepolitiek van de afgelopen vier jaar** slecht heeft gevolgd.

'Wie **de raad** de laatste jaren een beetje heeft gevolgd weet dat het VVD-raadslid meerdere malen met de wethouders', en met name met Bert Oegema, in de clinch ligt.

Speelman en zijn fractie gingen akkoord met het voorstel maar gaven, nadat ze twee jaar lang **de ontwikkelingen** hadden gevolgd, wel een signaal af dat zij zich storen aan het feit dat de grondprijzen onder druk van de projectontwikkelaars, die net als gemeenten grondeigenaren voor verkoop van grond kunnen benaderen, komen te staan.

Levend DP

En het is voor velen, die **de violist** gedurende zijn lange carrière hebben gevolgd, een afscheid dat gepaard gaat met gevoelens van spijt en heimwee.

'Ik heb **de politicus** al jaren gevolgd,' zegt Jansen, 'dus het is een raar idee dat zijn carrière nu ten einde is.'

Bijlage II - Items participantenonderzoek

Target items

David ... het boek vergeten.
Het lijkt of Roos haar tong ... verloren.
Anna ... vergeten haar kamer op te ruimen.
Hij ... zijn jas verloren.
Hij ... het telefoonnummer alweer vergeten.
De vrouw ... een zoon verloren in de oorlog.
De student ... alle adviezen opgevolgd.
Piet ... Hendrik Jansen als burgemeester opgevolgd.

Filler items

Zij ... aan het fietsen.
Hij ... gewassen door zijn moeder.
Marie ... gewandeld.
Jan ... zijn schoenen aangetrokken.
De bal ... op de grond gevallen.
De zon ... onder gegaan.
Vandaag ... alle kinderen vrij van school.
De tijd ... hier stilgestaan.
Gisteravond ... ik teveel gedronken.
Vanochtend ... ik vroeg opgestaan.
De koelkast ... gisteren kapot gegaan.
Vanochtend ... de kat me flink gekrabd.